

מסכת בבא קמא פרק א משנה א

ארבעה אבות נזיקין

אַרְבַּעָה אַבּוֹת נִזְיָקִין: הַשּׁוֹר וְהַבּוֹר וְהַמְּבַעָה וְהַהֶבְעֵר.
 לֹא הָרִי הַשּׁוֹר כְּהָרִי הַמְּבַעָה, וְלֹא הָרִי הַמְּבַעָה כְּהָרִי הַשּׁוֹר.
 וְלֹא זֶה וְזֶה, שֵׁישׁ בָּהֶן רוּחַ חַיִּים, כְּהָרִי הָאֵשׁ שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים.
 וְלֹא זֶה וְזֶה, שְׁדַרְכָן לִילָךְ וּלְהִזִּיק,
 כְּהָרִי הַבּוֹר שֶׁאֵין דְּרֹכּוֹ לִילָךְ וּלְהִזִּיק.
 הַצַּד הַשּׁוֹה שְׁבָהֶן - שְׁדַרְכָן לְהִזִּיק וּשְׁמִירְתָן עָלֶיךָ,
 וְכִשְׁהִזִּיק חָב הַמִּזִּיק לְשֵׁלֶם תְּשַׁלְּמִי נֹזֵק בְּמִיטַב הָאָרֶץ.

- שׁוֹר** - נזק של בהמה ע"י הקרן או הרגל.
מְבַעָה - נזק של בהמה באמצעות שיניה, כמו אכילת תבואה (יש המפרשים שהכוונה לאדם שהזיק).
הֶבְעֵר - אש.
לֹא הָרִי...כְּהָרִי - אינו דומה.
לִילָךְ - לנוע.
הַצַּד הַשּׁוֹה שְׁבָהֶן - המכנה המשותף שלהם.
וּשְׁמִירְתָן עָלֶיךָ - הבעלים חייב לשמור שלא יזיקו.
חָב - חייב.
בְּמִיטַב הָאָרֶץ - קרקע טובה (אם המזיק משלם על הנזק בקרקע, עליו לשלם בקרקע הטובה ביותר).

מטרות

לאחר לימוד המשנה נדע לענות על השאלות הבאות:

1. מה פירוש המושג 'אבות נזיקין'?
2. מהם ארבעת אבות הנזיקין?
3. מה צריך אדם לעשות אם רכשו גרם נזק?
4. ממה אנחנו חייבים להיזהר בנוגע לרכוש שלנו ומדוע?

מושגים ומילים שנכיר לאחר לימוד המשנה:

לא הרי... כהרי...
 הצד השוה שבהן,
 מיטב הארץ, אבות
 ותולדות, שור, בור,
 מבעה, הבער.

משימה 1

יש למשנה שלושה חלקים. העתיקו למחברתכם והשלימו:

חלק א: הכותרת של המשנה - רשימת ארבעת אבות הנזיקין: מהמילה "אַרְבַּעָה" עד המילה "____".

חלק ב: ההבדלים בין האבות השונים - מהמילים "____" עד המילים "____".

חלק ג: המכנה המשותף של האבות - מהמילים "____" עד המילים "בְּמִיטַב הָאָרֶץ".

חלק א - מהם ארבעת אבות הנזיקין?

"אַרְבַּעָה אָבוֹת נְזִיקִין הַשּׁוֹר וְהַבּוֹר וְהַמְבַּעֵה וְהַהֲבֵיעַר"

ארבעת אבות הנזיקין הם ארבעה מצבים שונים המוזכרים בתורה, של נזק שנגרם על ידי **ממונו של אדם** או **משהו שאדם יצר**.

משימה 2

היעזרו בביאורי המילים במשנה וכתבו במחברותיכם:

א. אלו שני אבות בכותרת של המשנה מתאימים להגדרה 'רכוש של אדם שגרם נזק'?

ב. אלו שני **אבות** בכותרת של המשנה מתאימים להגדרה 'משהו שאדם יצר שגרם נזק'?

המשנה קוראת לארבעת המקרים הללו 'אבות' כדי ללמד שלכל אחד מהם יש תולדות - מקרים שדומים לאב ונלמדים ממנו, והדינים של התולדה הם כמו הדינים של ה'אב'.

משימה 3

העתיקו את הטבלה למחברתכם והשלימו את המשבצות הריקות מהרשימה בסוגריים שמתחת לטבלה:

שם האב	העיקרון	דוגמא לתולדה
	בעל חיים של אדם שגרם נזק	
	תקלה או מכשול שאדם יצר	
מבעה	לדעת רב בגמרא - אדם שגרם נזק לדעת שמואל בגמרא - בהמה שהזיקה על ידי אכילה	כבשים שאכלו צמחים בגינה של מישהו
הבער	משהו שיש בו כח להזיק ויכול לנוע	

תרמילון

הבור כלב שנשך אדם ופצע אותו **השור** שברי זכוכית מבקבוק שאדם שבר ברחוב

חפץ חד שמונח במקום גבוה ויכול ליפול על ידי הרוח

חלק ב - ההבדלים בין האבות השונים

משימה 4

מהן המילים במשנה שפירושן "שהם יצורים חיים"?

משימה 5

השלימו במחברותיכם לפי המשנה:

- א.** האבות שהם יצורים חיים הם:
- ב.** אב שאינו יצור חי אבל נע ממקום למקום -
- ג.** אב שהוא משהו שאינו זז ממקומו

למה המשנה מבארת את ההבדלים בין אבות הנזיקין?
בפירושו של הרב פנחס קהתי למילים "לא הרי השור כהרי המבעה" נכתב:
"משנתנו באה ללמד שהתורה היתה צריכה לכתוב את כל סוגי הנזקים הללו, לפי ששונים הם זה מזה באופיים ובתכונתם, ואי אפשר ללמוד נזק אחד מן חברו".

משימה 6

השלימו במחברתכם על פי פירושו של הרב פנחס קהתי: המשנה מסבירה על ההבדלים בין האבות השונים כדי לענות על השאלה למה _____.

שאלת אתגר

בעיר מסוימת הניחו לפני חג הפסח חביות ברחובות כדי שהתושבים ישרפו בתוכן את החמץ. האש בתוך החבית ואיננה יכולה להתפשט. בכל זאת קרה, שאדם ניזוק שלא באשמתו מהאש. מהי ההגדרה של אב הנזיקין?

חלק ג - המכנה המשותף

הצד השווה שבהן - שְׁדַרְכוּן לְהִזִּיק וּשְׁמִירָתוֹ עָלֶיָהּ,
וּכְשֶׁהִזִּיק חָב הַמִּזִּיק לְשִׁלֵּם תְּשֻׁלוּמֵי נֶזֶק בְּמִיטֵב הָאָרֶץ:

לשון חכמים

משימה 7

התאימו לכל ביטוי את המילים המתאימות לו מחלק ג' של המשנה:

- א. המכנה המשותף שלהם - " _____ "
- ב. מצוי שהם גורמים נזק - " _____ "
- ג. עליך לשמור עליהם שלא יזיקו - " _____ "
- ד. מהקרקע הטובה ביותר (אם משלם קרקע) - " _____ "

תורת חיים

יחקנו בכדורגל. גני בעט חֶפֶץ, והכדור עף ופגע במשתתף החלון של הסניס.
לאחר מה שקרה התווכחנו בינו:

חבל, היינו צריכים להיזהר שלא להזיק, אלמנת למשרש ולא לשחק ליד הבית.

מה פתאום! לא עשינו זאת בכוונה; אפשר לשחק היכן שרוצים.

לפי התורה צריך לשלם על הנזק, אבל בכלל לא כתוב בתורה שאסור להזיק!

אני חושב שאתם טועים; האיסור להזיק קשור למצוות "ואהבת לרעך כאורך".

משימה 8

- א.** הסבירו את דבריו של אורי. כיצד האיסור להזיק קשור לאהבת ישראל?
- ב.** אהבת ישראל יכולה להתבטא בעשייה ובנתינה לזולת אך היא יכולה גם להתבטא בזהירות מגרימת נזק לזולת. התבוננו בארבעת אבות הנזיקין שלמדתם במשנה והביאו דוגמאות לקיום מצוות אהבת ישראל בכך שנזהרים מלהזיק. השלימו במחברתכם:
לדוגמה: האב 'בור', המצווה - לא לשים את הילקוט באמצע המעבר בין הטורים.
האב 'בור', המצווה _____ .
האב 'אש', המצווה _____ .
- ג.** שכנעו את יוחאי ורון שחשוב להיזהר כדי למנוע נזק.

חשוב לי לזכור

השלימו במחברותיכם את הסעיפים הבאים לפי מה שלמדתם.

1. ארבעת אבות הנזיקין הם:

2. המשותף לכולם הוא:

3. החובה המוטלת על האדם היא: